

Europees tijdsbestedingsonderzoek: alles heeft zijn tijd

Aliaga, C. (2006). How is the time of women and men distributed in Europe? *Statistics in Focus. Population and social conditions, 2006(4)*.

Tussen 1998 en 2004 onderwierpen verscheidene Europese lidstaten hun inwoners aan een tijdsbestedingsonderzoek. De respondenten van een dergelijke Time Use Survey hielden gedurende één weekdag en één weekenddag verspreid over het ganse jaar een dagboek bij waarin ze – letterlijk – minutieus noteerden hoe ze hun tijd besteed hadden. De resultaten van deze Europese bevraging werden besproken in een recente uitgave van Statistics in Focus van Eurostat. Als afsluiter wordt op het einde van dit artikel een korte vergelijking gemaakt met de Vlaamse cijfers over tijdsbesteding verzameld door de onderzoeksgroep Tempus Omnia Revelat (TOR) verbonden aan de Vrije Universiteit van Brussel.

Methodologisch voorafje

Zestien EU-lidstaten vroegen hun inwoners hoe ze hun tijd indelen. Het gaat om België, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Spanje, Frankrijk, Italië, Letland, Litouwen, Hongarije, Nederland, Polen, Slovenië, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Ook Noorwegen en Roemenië voerden een *Time Use Survey* uit. Vooraleer de resultaten van dichterbij bekeken worden, dient opgemerkt dat verschillen tussen landen niet altijd significant zijn. Ze kunnen ook veroorzaakt worden door steekproeffouten en door een verschillende codering of afronding door verschillende landen. Verder zijn de data voor Denemarken, Nederland en Roemenië niet vergelijkbaar met die van de overige lidstaten wegens een afwijkende methodologie. Deze landen worden in het bestek van dit artikel dan ook niet besproken.

In tabel 1 wordt telkens aangegeven hoeveel tijd de gemiddelde 20-74-jarige man of vrouw per dag besteedt aan verschillende activiteiten. De berekeningen omvatten zowel week-, weekend- als vakantiedagen. Dit verklaart bijvoorbeeld waarom het aantal uren voor werk of studie lager ligt dan men zou verwachten. Ook gaat het in de tabellen om een gemiddelde voor alle respondenten uit de steekproef, ongeacht of iemand de betreffende activiteit werkelijk heeft uitgeoefend of niet. Tot slot

dient ook vermeld dat het gaat om de belangrijkste activiteit die werd uitgeoefend. Als men bijvoorbeeld kookt en ondertussen op de kinderen let, zal de activiteit als koken geregistreerd worden. Hierdoor kan de tijdsbesteding voor bepaalde activiteiten onderschat worden.

De resultaten

Tabel 1 geeft een overzicht van de tijdsbesteding van mannen en vrouwen op een willekeurige dag van het jaar. In wat volgt, zullen de activiteiten 'betaalde arbeid en studie', 'huishoudelijke activiteiten' en 'vrije tijd' meer in detail besproken worden. Over de overige drie activiteiten kunnen we kort zijn aangezien de variatie tussen de landen onderling en tussen mannen en vrouwen relatief beperkt is.

Tabel 1.

Gemiddelde tijdsstructuur per dag van de 20-74-jarigen naar geslacht (België, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Letland, Litouwen, Noorwegen, Polen, Slovenië, Spanje en het Verenigd Koninkrijk; 1998-2004*)

	Betaalde arbeid, studie		Huishoudelijke activiteiten		Vrije tijd		Maaltijden, persoonlijke verzorging		Reizen		Slapen	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
België	3:30	2:07	2:38	4:32	5:22	4:50	2:40	2:43	1:35	1:19	8:15	8:29
Duitsland	3:35	2:05	2:21	4:11	5:52	5:24	2:33	2:43	1:27	1:18	8:12	8:19
Estland	3:40	2:33	2:48	5:02	5:28	4:36	2:15	2:08	1:17	1:06	8:32	8:35
Finland	4:01	2:49	2:16	3:56	6:08	5:30	2:01	2:06	1:12	1:07	8:22	8:32
Frankrijk	4:03	2:31	2:22	4:30	4:46	4:08	3:01	3:02	1:03	0:54	8:45	8:55
Hongarije	3:46	2:32	2:40	4:58	5:29	4:38	2:31	2:19	1:03	0:51	8:31	8:42
Italië	4:26	2:06	1:35	5:20	5:08	4:08	2:59	2:53	1:35	1:14	8:17	8:19
Letland	5:09	3:41	1:50	3:56	4:48	4:09	2:10	2:10	1:28	1:20	8:35	8:44
Litouwen	4:55	3:41	2:09	4:29	4:50	3:49	2:25	2:22	1:13	1:04	8:28	8:35
Noorwegen	4:16	2:53	2:22	3:47	6:03	5:51	2:02	2:08	1:20	1:11	7:57	8:10
Polen	4:15	2:29	2:22	4:45	5:25	4:36	2:23	2:29	1:13	1:06	8:21	8:35
Slovenië	4:07	2:59	2:40	4:58	5:34	4:29	2:13	2:08	1:09	1:02	8:17	8:24
Spanje	4:39	2:26	1:37	4:55	5:17	4:29	2:35	2:33	1:16	1:05	8:36	8:32
Verenigd Koninkrijk	4:18	2:33	2:18	4:15	5:32	5:04	2:04	2:16	1:30	1:25	8:18	8:27
Zweden	4:25	3:12	2:29	3:42	5:24	5:04	2:11	2:28	1:30	1:23	8:01	8:11

M = man; V = vrouw

* De enquêtes werden afgenomen tussen 1998 en 2004.

Bron: Eurostat (Bewerking Steunpunt WAV)

De gemiddelde Belgische man spendeert 2u40min per dag aan *maaltijden en persoonlijke verzorging*. Bij vrouwen is dit 2u43min. Het gaat hier om het nuttigen van maaltijden, drinken, zich aankleden, persoonlijke hygiëne, make-up, scheren, seksuele activiteiten en persoonlijke verzorging. In alle onderzochte landen schommelt de tijd besteed aan deze activiteiten tussen twee en drie uur per dag. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn zeer beperkt. Enkel in Zweden gaat het om een iets groter verschil van 17 minuten.

Onder de activiteit *reizen* vallen de pendel van en naar het werk en de verplaatsingen naar andere activiteiten, behalve die verplaatsingen die tijdens de werktijd plaatsvinden. Een Belgische man reist gemiddeld 1u35min per dag. Dit is relatief veel in vergelijking met de andere Europese landen. Enkel in Italië ligt dit tijdsbestek even hoog. In Frankrijk en Hongarije spenderen de mannen het minst tijd aan deze activiteit, namelijk 1u03min. Hiermee is meteen ook de variatie tussen de landen aangegeven. Deze schommelt tussen 1u03min en 1u35min. Bij de Belgische vrouwen neemt reizen met 1u19min eveneens relatief meer tijd in beslag dan bij hun Europese collega's, maar ook hier is de variatie tussen de onderzochte landen eerder beperkt: van 51 minuten in Hongarije tot 1u25min in het Verenigd Koninkrijk.

Verdere analyses bekijken op welke wijze men zich verplaatst. Hieruit blijkt dat meer dan de helft van de reistijd in België, Duitsland, Italië, Finland, Zweden, het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen en Slovenië wordt doorgebracht in de auto. In Letland, Polen en Litouwen verplaatst men zich daarentegen vaker te voet. In Hongarije en Estland wordt dan weer het openbaar vervoer het meest aangewend om zich te verplaatsen. Gemiddeld gebruiken mannen vaker de auto dan vrouwen, terwijl deze laatste vaker te voet gaan.

De derde activiteit die hier kort wordt besproken, betreft de tijd gespendeerd aan *slapen*. Het gaat hier om het slapen tijdens de dag of de nacht, het wachten op slaap, dutjes en passief neerliggen wegens ziekte. Bij mannen varieert de gemiddelde slaaptijd tussen 7u57min in Noorwegen en 8u45min in Frankrijk. In België gaat het om 8u15min. In alle onderzochte landen spenderen vrouwen meer tijd aan slapen dan mannen. Het

gaat evenwel om een klein verschil dat maximaal oploopt tot 14 minuten. Dit is het geval in Polen en in België. Enkel Spanje wijkt af van dit patroon: hier slapen mannen gemiddeld vier minuten langer dan vrouwen.

Betaalde arbeid en studie

In de categorie 'betaalde arbeid en studie' horen de volgende activiteiten thuis: eerste of tweede job, overuren, werk dat men mee naar huis neemt, training tijdens de werkuren, zakenreizen, verplaatsingen tijdens de werkuren, het zoeken naar een job en studie op school of tijdens de vrije tijd. De tijd die men nodig heeft om zich van en naar het werk te begeven alsook de middagpauze, worden niet meegeteld.

Op een gemiddelde dag in het jaar spendeert een Belgische man 3u30min aan betaalde arbeid en studie. Bij alle andere Europese mannen ligt deze tijd hoger: van 3u35min in Duitsland over 4u16 in Noorwegen tot 5u09min in Letland. Ook de gemiddelde Belgische vrouw besteedt met 2u07min minder tijd aan betaalde arbeid en studie dan haar Europese collega's. Enkel in Duitsland (2u05min) en Italië (2u06min) worden ongeveer dezelfde tijden teruggevonden. De Letse vrouwen laten voor deze activiteit net als hun mannelijke landgenoten de meeste tijd noteren: zij spenderen gemiddeld 3u41min aan betaalde arbeid en studie.

Qua tijdsbesteding aan betaalde arbeid en studie bestaat er dus grote variatie tussen de Europese landen. Toch is er ook een opvallende gelijkenis: in alle onderzochte landen spenderen mannen meer tijd aan betaalde arbeid en studie dan vrouwen. Het grootste verschil zien we in de zuiderse landen zoals Italië en Spanje waar vrouwen telkens ruim 2u minder betaalde arbeid en studie verrichten dan mannen. In Estland en Slovenië is het verschil tussen beide geslachten het kleinst. België scoort hier gemiddeld: vrouwen werken of studeren 1u23min minder dan mannen.

Huishoudelijke activiteiten

Bij huishoudelijke activiteiten gaat het om koken, afwassen, kuisen, opruimen, wassen, strijken,

handwerk, de zorg voor kinderen, volwassenen of dieren, tuinieren, herstellingswerken, winkelen en alle andere activiteiten die met het huishouden en het beheer ervan te maken hebben. Tabel 1 leert dat de gemiddelde Belgische man 2u38min per dag huishoudelijke activiteiten uitvoert. In vergelijking met de rest van Europa is dit relatief veel. Enkel in Hongarije, Slovenië en Estland investeren de mannen nog meer tijd in het huishouden. In de overige onderzochte landen gaat het telkens om een kleiner tijdsbestek. In Italië en Spanje dragen de mannen het minst hun steentje bij: het gaat om respectievelijk 1u35min en 1u37min per dag.

De gemiddelde Belgische vrouw spendeert op een willekeurige dag in het jaar zo'n 4u32min aan het huishouden. België bevindt zich hiermee in de middenmoot van Europa. In de Scandinavische landen gaat het om een lager aantal uren; in de Oost- en Zuid-Europese landen spenderen vrouwen dan weer veel meer tijd aan huishoudelijke activiteiten.

Net als vastgesteld werd bij betaalde arbeid en studie, bestaat er op het vlak van huishoudelijke activiteiten dus een grote diversiteit qua tijdsbesteding tussen de Europese landen. Toch is er ook hier één constante: vrouwen spenderen in alle onderzochte landen meer tijd aan het huishouden dan mannen. Het verschil is het kleinst in de Scandinavische landen. In Zweden gaat het bijvoorbeeld om een tijd van 1u13min die vrouwen meer dan mannen wijden aan het huishouden. In de Oost-Europese landen loopt dit verschil al gauw op tot meer dan twee uur, maar de Zuid-Europese landen spannen de kroon: in Italië zijn de vrouwen gemiddeld 3u45min meer bezig met het huishouden dan mannen.

Verdere analyses gaan op zoek naar welke huishoudelijke taken mannen en vrouwen verrichten en hierbij komen de verwachte resultaten aan het licht. Vrouwen spenderen meer tijd achter het fornuis dan mannen. In de onderzochte landen kookt 80% van de vrouwen elke dag, terwijl dit in sommige landen bij de mannen om minder dan een derde gaat. De gemiddelde tijd die vrouwen aan koken wijden, ligt zeven à acht keer hoger dan bij mannen. Toch zijn er ook landen, namelijk Zweden, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk, waar de taakverdeling op dit vlak gelijk is. Analooq aan

koken, zijn ook afwassen, wassen, strijken en handwerk typische vrouwentaken. Herstellingswerken worden daarentegen vrijwel uitsluitend door mannen uitgevoerd. Verder houden mannen zich ook bezig met de boodschappen en het tuinonderhoud.

Vrije tijd

Op een willekeurige dag in het jaar heeft een man in België 5u22min vrije tijd. Bij de Belgische vrouwen gaat het om 4u50min. Vergeleken met de andere Europese landen scoort België met deze cijfers gemiddeld. Voor mannen varieert de vrije tijd van 4u46min in Frankrijk tot 6u08min in Finland. Bij vrouwen gaat het om 3u49min in Litouwen tot 5u51min in Noorwegen. In alle onderzochte landen hebben mannen meer vrije tijd dan vrouwen. In Noorwegen is het verschil het kleinst. Daar hebben mannen gemiddeld 6u03min en vrouwen 5u51min vrije tijd. In Litouwen, Italië en Slovenië is het verschil daarentegen het grootst. Mannen hebben er telkens meer dan een uur extra vrije tijd in vergelijking met vrouwen.

Hoewel mannen en vrouwen dus een verschillend aantal uren vrije tijd hebben, is de manier waarop deze tijd wordt ingevuld vrij gelijklopend. Naar televisie en video kijken, is de populairste manier om de vrije tijd door te brengen. Deze activiteit vult ongeveer een derde tot meer dan de helft van de vrije tijd. Op de tweede plaats komen de sociale contacten. Zij nemen 15% à 20% van de vrije tijd in beslag. Lezen komt op de derde plaats, gevolgd door sport en rust. Tot slot wijzen de analyses uit dat mannen iets vaker tijd spenderen aan hobby's en spelen dan vrouwen.

Europa en Vlaanderen

Uit de analyses van het Europese tijdsbestedingsonderzoek komen een aantal algemene conclusies naar voor. Vooreerst wordt de meeste tijd besteed aan 'slapen'. Vrouwen slapen iets meer dan mannen, maar het verschil is miniem. Verder blijkt dat er ook weinig verschillen zijn voor wat betreft de activiteiten die vallen onder de noemer van 'maaltijden en persoonlijke verzorging'. Waar mannen wel meer tijd aan spenderen dan vrouwen zijn 'rei-

zen', 'betaalde arbeid en studie' en 'vrije tijd'. Voor deze laatste categorie van activiteiten geldt wel dat beide geslachten ze op een gelijkaardige manier invullen: televisiekijken, sociale contacten, lezen, sport en rust vormen zowel bij mannen als vrouwen de topvijf. Tot slot blijkt dat het tijdsbestek van vrouwen meer dan mannen wordt ingenomen door 'huishoudelijke activiteiten'. Bovendien blijkt dat binnen het huishouden de taken vrij stereotiep worden verdeeld: vrouwen nemen het koken, strijken en wassen voor hun rekening terwijl mannen voornamelijk herstellingswerken uitvoeren.

De Vlaamse cijfers over tijdsbudget op basis van de analyses van de onderzoeksgroep TOR leggen dezelfde patronen bloot. In tegenstelling tot de Europese gegevens, gaat het in het Vlaamse onderzoek om het tijdsbudget van een volledige week. Ook stemmen de onderscheiden categorieën niet volledig overeen. Toch kunnen, zoals gesteld, dezelfde patronen worden vastgesteld. Immers, net zoals op Europees niveau toont tabel 2 aan dat in Vlaanderen anno 2004 de grootste hap uit onze tijd wordt ingenomen door slapen en rusten. Bovendien blijkt ook, eveneens zoals in de rest van Europa, dat vrouwen iets langer slapen dan mannen, hoewel

het verschil relatief klein is. De man/vrouwverschillen komen veel sterker naar voor bij de activiteiten 'werk', 'huishoudelijk werk' en 'vrije tijd'. Voor meer gedetailleerde analyses, op basis waarvan quasi dezelfde conclusies als in het Europese onderzoek kunnen getrokken worden, verwijzen we graag naar de website van de onderzoeksgroep TOR.¹

Eef Stevens
Steunpunt WAV

Noot

1. www.vub.ac.be/TOR.

Bibliografie

Glorieux, I., Minnen, J. & Vandeweyer, J. (2005). Meer vrouwen werken minder, minder mannen werken meer. Veranderingen in de tijdsbesteding van mannen en vrouwen tussen 1999 en 2004. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt WAV*, 15(2-3), pp. 138-144.

Tabel 2.

Tijd besteed aan primaire activiteiten gedurende een volledige week: duur per respondent (18 tot 75 jaar) (Vlaanderen, 2004)

	Man	Vrouw	Totaal
Werk	25:11	16:12	20:43
Huishoudelijk werk	13:56	25:53	18:52
Opvoeding en kindzorg	1:26	3:39	2:32
Persoonlijke verzorging, eten & drinken	14:53	16:13	15:33
Slapen & rusten	60:21	61:56	61:08
Opleiding	2:39	2:27	2:33
Sociale participatie	10:12	10:21	10:16
Vrije tijd	30:11	24:34	27:24
Wachten	0:11	0:11	0:11
Onderweg	7:33	7:06	7:19
Rest	1:23	1:22	1:23

Bron: TOR '04